

RANGTASVIR ASOSLARI: 5–7-SINF O‘QUVCHILARIDA KOMPOZITSIYANI SHAKLLANTIRISH METODIKASI

Abdurahmonova Dildora Nizomjon qizi

Navoiy davlat universiteti

“Tasviriy san’at va muhandislik grafikasi” – ta’lim yo‘nalishi

1-kurs “D” guruh talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqola 5–7-sinf o‘quvchilarida rangtasvir asosida kompozitsiya ko‘nikmalarini shakllantirish metodikalarini tahlil qiladi. Maqolada maktab o‘quvchilari uchun tasviriy san’at darslarida rang va shakl uyg‘unligini o‘rgatish usullari, interfaol va amaliy yondashuvlar, shuningdek, ijodiy va estetik savodxonlikni rivojlantirish yo‘llari ko‘rib chiqiladi. Tadqiqot shuni ko‘rsatadiki, metodik jihatdan to‘g‘ri tuzilgan mashg‘ulotlar o‘quvchilarning rangtasvir va kompozitsiya bo‘yicha bilim va ko‘nikmalarini samarali oshiradi.

Kalit so‘zlar: Rangtasvir, Kompozitsiya, 5–7-sinf, Tasviriy san’at, Pedagogik metodika, Ijodiy ko‘nikmalar, Estetik savodxonlik

Rangtasvir asoslari maktab o‘quvchilarining vizual va estetik idrokini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. 5–7-sinf o‘quvchilari uchun rang va shakl uyg‘unligini o‘rgatish jarayoni, ularning ijodiy fikrlash va kompozitsion ko‘nikmalarini shakllantirishda asosiy vazifalardan biridir. Kompozitsiya talabalarga vizual izlanishlar qilish, shakllarni va ranglarni uyg‘unlashtirish orqali ijodiy qarorlar qabul qilish imkonini beradi.

Tasviriy san’at darslarida amaliy mashg‘ulotlar va interfaol metodlar orqali o‘quvchilar rangni sezish, uyg‘unlashtirish va o‘z ijodiy g‘oyalarini ifodalash ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Shu bilan birga, pedagogik yondashuvlar, diferensiallashtirish va loyiha asosida o‘qitish usullari maktab o‘quvchilarida rangtasvir va kompozitsiya bo‘yicha bilimlarni mustahkamlashga yordam beradi.

Ushbu maqola 5–7-sinf o‘quvchilari misolida rangtasvir asosida kompozitsiyani shakllantirishning samarali metodikalarini ko‘rsatadi, pedagogik tavsiyalar beradi va ijodiy hamda estetik kompetensiyalarni rivojlantirishga qaratilgan amaliy yechimlarni taklif qiladi.

Rangtasvir mashg'ulotlarida kompozitsiya ko'nikmalarini shakllantirish 5–7-sinf o'quvchilari uchun muhim bosqich hisoblanadi. Bu yosh guruhida o'quvchilar rangni idrok etish, shakl va rang uyg'unligini aniqlash, vizual tasavvur va ijodiy fikrlashni rivojlantirish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Kompozitsiya talabalarga rangni, shaklni, chiziq va fakturalarni uyg'unlashtirish orqali ijodiy qarorlar qabul qilishni o'rgatadi.

Darslarni samarali tashkil etish uchun pedagoglar turli metodik yondashuvlardan foydalanadilar. Jumladan, **interfaol metodlar** orqali o'quvchilar mashg'ulotga faol jalb qilinadi. Masalan, rasm chizish, bo'yash va rang uyg'unligini amaliy tarzda sinab ko'rish orqali ular rang tasviridagi asosiy qoidalarni tushunadilar. Shuningdek, **diferensiallashtirish** usuli yordamida o'quvchilarning individual qobiliyatlari va ijodiy salohiyatini hisobga olgan holda mashg'ulotlar tuziladi. Shu yo'l bilan, har bir o'quvchi o'z darajasiga mos mashqlar orqali kompozitsiya bo'yicha ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Loyiha asosida o'qitish ham samarali usullardan biridir. Masalan, o'quvchilar kichik guruhlarga bo'linib, rangtasvir asosidagi ijodiy loyihalar ustida ishlaydilar. Bu jarayonda ular rang uyg'unligini aniqlash, shakl va obyektlarni moslashtirish, kompozitsion yechimlarni topish kabi ko'nikmalarni mustahkamlaydilar. Loyiha asosidagi mashg'ulotlar o'quvchilarda ijodiy fikrlashni rivojlantiradi va ularga o'z ishlarini baholash imkonini beradi.

Rangtasvir mashg'ulotlarida **amaliy yondashuvlar** ham muhim ahamiyatga ega. Masalan, rangni aralashtirish, kontrast va uyg'unlikni aniqlash, fon va asosiy obyektlarni ajratish kabi amaliy mashqlar orqali o'quvchilar kompozitsiya printsiplarini o'zlashtiradilar. Shuningdek, vizual namoyishlar, multimedia resurslari va interaktiv taqdimotlar darsni qiziqarli va samarali qiladi.

Kompozitsiyani o'rgatishda **baholash va teskari aloqa** mexanizmlari ham muhim hisoblanadi. O'quvchilarning ishlarini baholashda rang uyg'unligi, shakllarni moslashtirish va ijodiy yondashuv asosiy mezon sifatida olinadi. Shu bilan birga, o'qituvchi tomonidan berilgan konstruktiv fikrlar o'quvchilarga xatolarni tuzatish va o'z ijodiy yechimlarini yaxshilash imkonini beradi.

Guruh ishlari va kollaborativ metodlar orqali o'quvchilar bir-birining ishlarini kuzatib, yangi g'oyalarni o'rganadilar va o'z ijodiy yondashuvlarini boyitadilar. Bu esa nafaqat rangtasvir bo'yicha ko'nikmalarni, balki muloqot, hamkorlik va kreativ

fikrlashni ham rivojlantiradi. Shuningdek, rangtasvir mashg‘ulotlarida **motivatsion yondashuvlar** — tanlovlar, ijodiy portfoliolar va amaliy ko‘rgazmalar tashkil etish orqali o‘quvchilarni faol jalb qilish mumkin. Bu usullar o‘quvchilarni o‘z ishlariga e‘tiborliroq bo‘lishga, mehnatni qadrlashga va ijodiy faoliyatni doimiy ravishda rivojlantirishga undaydi.

Natijada, 5–7-sinf o‘quvchilari rangtasvir mashg‘ulotlari orqali kompozitsiya printsiplarini o‘rganadilar, rang va shakl uyg‘unligini idrok etadilar, ijodiy va estetik ko‘nikmalarini rivojlantiradilar. Pedagogik yondashuvlar — interfaol metodlar, loyiha asosida o‘qitish, differensiallashtirish, baholash va motivatsion strategiyalar — bu jarayonni samarali qiladi. Shu tarzda, rangtasvir asosida kompozitsiya ko‘nikmalarini shakllantirish maktab o‘quvchilarida nafaqat san’at bo‘yicha bilimlarni, balki kreativ va vizual fikrlashni ham rivojlantiradi.

5–7-sinf o‘quvchilarida rangtasvir mashg‘ulotlarida kompozitsiya ko‘nikmalarini shakllantirish samarali pedagogik yondashuvlar orqali amalga oshiriladi. Interfaol metodlar, loyiha asosida o‘qitish, differensiallashtirilgan mashg‘ulotlar va amaliy mashqlar orqali o‘quvchilar rang va shakl uyg‘unligini idrok etishni o‘rganadilar, ijodiy fikrlash va estetik savodxonlikni rivojlantiradilar. Mashg‘ulotlarda foydalaniladigan vizual materiallar, multimedia resurslari va interaktiv taqdimotlar o‘quvchilarning diqqatini jalb qiladi va ijodiy yondashuvlarni rag‘batlantiradi.

Guruh ishlari va kollaborativ mashg‘ulotlar o‘quvchilarda muloqot, hamkorlik va ijodiy fikrlashni rivojlantiradi. Shu bilan birga, baholash va teskari aloqa mexanizmlari yordamida o‘quvchilar o‘z ishlarini konstruktiv tarzda tahlil qilib, xatolarni tuzatish va yangi ijodiy yechimlar yaratishga o‘rganadilar. Motivatsion yondashuvlar, jumladan ijodiy tanlovlar va portfoliolar, o‘quvchilarning faolligini oshirib, ularni doimiy ravishda ijodiy faoliyatga undaydi.

Natijada, rangtasvir asosida kompozitsiyani shakllantirish maktab o‘quvchilarida nafaqat san’at bo‘yicha bilimlarni, balki vizual idrok, kreativ fikrlash va ijodiy kompetensiyalarni ham rivojlantiradi. Pedagogik metodikalar to‘g‘ri tanlanganda, darslar samarali va qiziqarli bo‘lib, o‘quvchilar o‘z ijodiy salohiyatini maksimal darajada namoyon etadilar. Shu tarzda, rangtasvir mashg‘ulotlarining metodikasi o‘quvchilarning ijodiy va estetik rivojlanishida muhim omil sifatida xizmat qiladi.

References

1. Шавдиров С. А. *Подготовка будущих учителей к исследовательской деятельности*. Педагогическое образование и наука, 2017, №2, pp. 109–110.
2. Shavdirov S. A. *Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons*. Eastern European Scientific Journal, 2017, №1, pp. 131–134.
3. Shovdirov S. *Analyzing the sources and consequences of atmospheric pollution: A case study of the Navoi region*. E3S Web of Conferences, 2024, 587:02016.
4. Shavdirov S. *Method of organization of classes in higher education institutions using flipped classroom technology*. AIP Conference Proceedings, 2025, 3268(1):070035.
5. Шавдиров С. А. *Ўқувчиларда тасвирий саводхонликка оид ўқув компетенцияларини шакллантиришнинг педагогик-психологик жиҳатлари*. Современное образование (Uzbekistan), 2017, №6, pp. 15–21.
6. Shovdirov S. A. *Tasviriy san'atni o'qitishda o'quvchilarning sohaga oid o'quv kompetensiyalarini shakllantirish omillari*. Inter Education & Global Study, 2024, №1, pp. 8–14.
7. Ibrahimov X., Shovdirov S. *Theoretical Principles of The Formation of Study Competencies Regarding Art Literacy in Students*. Science and Innovation, 2023, 2(B10), pp. 192–198.
8. Шавдиров С. А. *ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОМУ О. И ПРИКЛАДНОМУ ИСКУССТВУ*. INTERNATIONAL SCIENTIFIC REVIEW OF THE PROBLEMS AND PROSPECTS OF MODERN SCIENCE AND EDUCATION, 2018, pp. 84–85.
9. Shovdirov S. *TASVIRIY SAVODXONLIKKA OID O'QUV KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISHDA O'QUVCHILARNI MANTIQIY VA ABSTRAKT FIKRLASHGA O'RGATISH*. Евразийский журнал академических исследований, 2023, 3(12), pp. 193–196.
10. Baymetov B. B., Shovdirov S. A. *Methods of Organizing Practical and Theoretical Classes for Students in The Process of Teaching Fine Arts*. International Journal on Integrated Education, 2023, 4(3), pp. 60–66.

